

УДК: 372.882.111.1:37.034

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ П'ЯТИКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РОМАНІВ ДЖ. РОУЛІНГ

Лисенко М.В.

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

У статті розглянуто формування культурної компетенції учнів п'ятого класу у процесі вивчення творів Дж.Роулінг про Гаррі Поттера. Культурна компетенція учнів сукупність навичок, знань та уявлень, необхідних для розуміння норм, які формують культурну традицію

Ключові слова: міжкультурне спілкування, іншомовна комунікативна компетенція, культурна компетенція

Актуальність. Проблема формування іншомовної комунікативної компетенції стає першочерговим завданням усіх навчальних закладів України, оскільки в іншомовному міжкультурному спілкуванні велику роль відіграє усвідомлення особливостей культури, віри, світогляду співрозмовника-носія мови, таким чином іншомовна комунікативна компетенція виступає засобом міжкультурної взаємодії. Отже, іншомовну комунікативну компетенцію слід розглядати як здатність до міжкультурного, іншомовного спілкування. Метта статті - розглянути формування культурної компетенції учнів п'ятого класу у процесі вивчення творів Дж.Роулінг про Гаррі Поттера.

Постановка проблеми. Комунікативна компетенція складається з трьох основних компонентів: мовленнєвої, мовної та соціокультурної компетенції [5, с.9], які, в свою чергу, складаються з низки компетенцій. Отже, формування іншомовної комунікативної компетенції має реалізовуватися у комплексному підході: як на уроках іноземної мови, так і на заняттях з зарубіжної літератури. Як зазначає Т.О Пахомова, „наявність чи відсутність літературної компетенції не може не впливати на розвиток як мовної, так і комунікативної компетенції. Цим і визначається місце художнього твору у вивченні іноземної мови” [2, с. 118].

Однією зі складових частин соціокультурної компетенції є культурна компетенція, яка формується не тільки на уроках мови, але важливу роль для формування культурної компетенції відіграють уроки зарубіжної літератури. Для того щоб визначитися з поняттям культурної компетенції, розглянемо поняття культури, яке було запропоноване Е. Сепіром. Отже, Е. Сепір виділяє такі основні змісти слова „культура” [4, с.466].

По-перше, Е. Сепір наголошував на тому, що термін „культура” використовується етнологами й істориками як технічний термін, що охоплює будь-які соціально наслідувані риси людського життя, матеріального і духовного. У даному випадку варто говорити про цивілізацію. По-друге, вчений розумів культуру як ідеал індивідуальної вихованості. Велика увага надається манерам, вишуканості поведінки, що отримує різні відтінки в залежності від природи особистості. В цілому концепція культури Е. Сепіра

спрямована на те, щоб охопити в єдиному терміні ті загальні установки, погляди на життя і специфічні прояви цивілізації, що дозволяють конкретному народу визначити своє місце у світі.

Оскільки шкільний предмет „зарубіжна література” займає важливе місце в загальноосвітній школі, уроки зарубіжної літератури покликані виховувати у учнів вміння відстоювати загальнолюдські та національні цінності, спрямовані сприяти формуванню особистості, її духовно-ціннісних орієнтацій, культурно-пізнавальних інтересів, естетичного смаку. Курс зарубіжної літератури дає загальне уявлення про перебіг літературного процесу, репрезентує найважливіші етапи розвитку культури, а також знайомить з національною своєрідністю творів, включених до програми. Не зважаючи на те, що читання творів зарубіжних авторів здійснюється рідною мовою, „вміння і навички проникнення в художній світ твору універсальні, вони можуть переноситися з процесу читання рідною мовою на процес читання іноземною мовою” [2, с. 119]. Отже, слід вважати, що уроки зарубіжної літератури спрямовані на формування культурної компетенції учнів, останню слід розуміти як *сукупність навичок, знань та уявлень, необхідних для розуміння норм, які формують культурну традицію.*

Розглянемо формування культурної компетенції учнів п'ятого класу у процесі вивчення творів англійської письменниці Дж. Роулінг про Гаррі Поттера (перші чотири романи входять в програму з зарубіжної літератури для 5 класу [3], роман „Гаррі Поттер і філософський камінь” запропонований для вивчення в контексті теми „Літературна казка”, а наступні три романи винесені для позакласного і самостійного читання), використовуючи літературознавчий та культурознавчий підхід до аналізу твору.

Отже, в процесі вивчення твору Дж. Роулінг „Гаррі Поттер і філософський камінь”, поповнюються теоретико-літературні знання учнів, школярі знайомляться з поняттям *літературна казка*, визначають її відмінності від народної, отримують початкові відомості про *літературного героя, час, прості, реальне та фантастичне* в художньому творі, розглядають основні риси літератури фентезі. Аммосов Ю. [1, с.162] визначає серію романів як героїчний епос і стверджує, що у книгах про Гаррі Поттера застосована та ж схема, за якою збудовані всі королівські саги стародавніх вікінгів. Учні мають можливість ознайомитися з поняттям *героїчний епос*, розглянути головні риси героїчного епосу і на прикладі роману контекстуально довести чи спростувати дану точку зору.

Знайомлячись з твором про Гаррі Поттера, даючи характеристику персонажам, школярі довідуються про деякі фольклорні традиції Британії, оскільки Дж. Роулінг у своїх книгах створює дуже яскравий світ істот фольклору германських народів: різноманітні велетні, дракони, тролі, гобліни, привиди, ельфи. Але на сторінках роману зустрічаються і герої суто британської міфології, наприклад: відьми-банші - передвісниця смерті, лепрекони – невеличкі створіння, схожі на гномів. Крім цього, в тексті багато представників античної міфології: кентаври, лєс з трьома головами, сфінкс, грифон, фенікс та інші: що є дуже важливим, Дж. Роулінг наділяє своїх персонажів тими рисами, якими вони володіють згідно з міфологією (наприклад, кентавр Фіренц уособлює в собі справедливість і інтелект, його образ аналогічний давньогрецькому кентавру Хіроно), визначення таких персонажів носить у романі енциклопедичний характер. Учні спостерігають, як в одному творі авторка вдало поєднує елементи культури і міфології різних країн.

Взагалі багато образів, які представлені в романі, є дуже значущими для розуміння філософії твору. Наприклад, єдиноріг, який ототожнює в собі чистоту, цнотливість, силу, доброту, благочестя. В романі кров єдинорога наділена цілющими цінностями і може

врятувати від смерті, але людина, яка наважиться на такий страшний злочин, буде проклята на все життя. Також слід зазначити, що єдиноріг – символ Шотландії, а сама Дж. Роулінг народилася в Шотландії. Учні отримують фонові культурні знання з геральдики, а також знайомляться з поняттям *символ*, вони можуть дослідити значення символів, які авторка вводить у твір.

Важко заперечувати виховний вплив книги на учнів. Даючи характеристику персонажам твору, слід приділяти увагу навколишньому середовищу, тому зупинимося на школі чарівників. Дж. Роулінг зображує типову англійську закриту школу на зразок Ітону, де учні перш за все мають отримувати освіту: вони ходять на заняття, відвідують бібліотеку, виконують домашнє завдання і складають іспити (навіть для того, щоб здолати свого ворога, Гаррі має старанно вчитися), прагнуть дізнатися якомога більше, отримують покарання у вигляді „громадсько-корисних робіт” за невиконаний урок або за погану поведінку – отже, головні герої роману дають учням приклад для наслідування, вони вчать відповідати за свої вчинки, прагнути здобувати знання.

Розглядаючи роман Дж. Роулінг, учні п'ятого класу отримують знання морально-етичного, загальнолюдського та соціального характеру, тому що у творі важливе місце займають такі моральні категорії, як добро, зло, дружба, вірність, любов. У повсякденному житті головні герої проявляють гуманність, доброзичливість, свої моральні якості або їх відсутність: наприклад, родина Малфойв – вони ставляться з неповагою до бідних, зневажають „грязнокровок”, демонструють принизливе ставлення до магічних істот. В творі пропагандується шанобливе ставлення до навколишньої природи: герої твору з повагою відносяться до природи, міфічні істоти в романі виступають як повноправні члени суспільства, в світі чарівників існують категоричні закони, які забороняють знищення тварин. На прикладі добрих або поганих вчинків головних персонажів учні вчать розуміти життя, людей, взаємини між ними.

Висновки. Отже, у процесі вивчення творів Дж. Роулінг про Гаррі Поттера в учнів п'ятого класу формується расова, етнічна, соціальна толерантність; здатність формулювати і активно відстоювати власну точку зору; система життєвих цінностей і пріоритетів. На прикладах з роману школярі вчать не сприймати культ сили й переваги матеріальних цінностей над духовними, поважати інші національні традиції та толерантно ставитись до іншої точки зору, таким чином вони готуються до життєдіяльності у полікультурному просторі.

Список літератури

1. Аммосов Ю. Поттер must die//Вопросы литературы – 2005. – №4. С 161-167
2. Пахомова Т.О Читання художньої літератури в контексті формування іншомовної компетенції//Studia Germanica et Romanica: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання: Науковий журнал/ Ред. кол. В.Д. Калішченко (голов. ред.) та ін. – Донецьк: ДонНУ. 2004. – Т.1. – № 1. – 155с.
3. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Зарубіжна література 5-11 класи. – Київ, 2003.
4. Селир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии – М.: Универс, 1993. – 645с
5. Склярєнко Н.К., Голованчук Л.П. Формування Соціокультурної компетенції учнів за навчально-методичними комплексами серії English through Communication/Іноземні мови. – 2003. – № 1. – С.9-10.

Лысенко М.В. ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПЯТИКЛАССНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ РОМАНОВ ДЖ.РОУЛИНГ

В статье рассмотрено формирование культурной компетенции учеников пятого класса в процессе изучения произведений Дж.Роулинг о Гарри Поттере. Культурная компетенция учеников понимается как совокупность навыков, знаний и представлений, необходимых для понимания норм, формирующих культурную традицию.

Ключевые слова: межкультурное общение, иноязычная коммуникативная компетенция, культурная компетенция

Lysenko M.V. DEVELOPING OF CULTURAL COMPETENCE IN THE CONTEXT OF STUDYING NOVELS BY J. ROWLING

The article deals with the problem of developing of cultural competence at the fifth form in the context of studying novels by J.Rowling about Harry Potter. Cultural competence is understood as a unit of skills, knowledge and notions which are necessary for understanding of norms which form cultural tradition. The author states that novels by Rowling are of big importance in the process of development cultural competence.

Key words: crosscultural communication, communicative foreign-language competence, cultural competence

Поступила до редакції 12.03.2007 р.